

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om smittsamma sjukdomar ändras temporärt.

Förplägnadsrörelers verksamhet har i enlighet med temporära bestämmelser i lagen om smittsamma sjukdomar och förordningar av statsrådet som utfärdas med stöd av dem begränsats för tiden 1 juni–31 oktober 2020.

I propositionen föreslås det att giltighetstiden för nämnda bestämmelser i lagen om smittsamma sjukdomar förlängs till och med den 28 februari 2021.

Förplägnadsrörelserna ska iaktta särskilda hygienkrav och se till att det är tillräckligt stort avstånd mellan kunderna. Förplägnadsverksamheten begränsas genom sådana begränsningar av förplägnadsrörelsernas öppettider och serveringstider samt antalet kundplatser i och användningen av deras utrymmen inomhus som är nödvändiga för att förhindra spridningen av en smittsam sjukdom. Genom förordning av statsrådet föreskrivs att endast de begränsningar i fråga om öppettider, serveringstider och kundantal som är nödvändiga för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom ska tillämpas och det endast på de områden där det är nödvändigt. Rörelserna utarbetar en plan som stöder genomförandet av skyldigheterna och begränsningarna.

Det föreslås att regionförvaltningsverken ska övervaka att begränsningarna och skyldigheterna iakttas. Regionförvaltningsverken kan bestämma att de missförhållanden och brister som de observerar vid övervakningen ska korrigeras och att förplägnadsverksamheten i en förplägnadsrörelse som väsentligt har brutit mot skyldigheterna omedelbart ska stängas för kunder i högst en månad.

Begränsningarna gäller inte personalrestauranger och inte heller försäljning av mat och dryck för avhämtning.

Lagen avses träda i kraft den 1 november 2020 och gälla till och med den 28 februari 2021.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	4
2.1 Behovet att begränsa förplägnadsverksamheten i olika epidemilägen.....	4
2.2 Begränsningar som gäller förplägnadsrörelser.....	6
3 Målsättning.....	7
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	8
4.1 De viktigaste förslagen.....	8
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	10
5 Alternativa handlingsvägar.....	12
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser.....	12
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet.....	12
6 Remissvar.....	13
7 Reglering på lägre nivå än lag.....	13
8 Ikraftträdande.....	14
9 Verkställighet och uppföljning.....	14
10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	14
LAGFÖRSLAG.....	17
Lag om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar.....	17

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

I Kina utbröt i början av 2020 en epidemi av den smittsamma sjukdomen covid-19, som orsakas av ett nytt coronavirus. Sjukdomen spred sig snabbt utanför Kina till nästan alla länder i världen. Världshälsoorganisationen WHO klassade coronavirusepidemin som en pandemi den 11 mars 2020.

Den första vågen av coronavirusepidemin började i Finland i mars 2020. Efter detta införde Finland snabbt en helhet av restriktioner som grundade sig på rekommendationer, lagstiftning för normalförhållanden och beredskapslagstiftning. Den 16 mars 2020 konstaterade statsrådet i samverkan med republikens president att undantagsförhållanden råder i Finland på grund av coronavirusutbrottet.

I slutet av mars bereddes i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006) skyndsamt en temporär 3 a § (153/2020), med stöd av vilken nästan alla förplägnadsrörelser var stängda för kunder under perioden 4 april – 31 maj 2020.

Statsrådet fattade den 6 maj 2020 ett principbeslut om en plan för en hybridstrategi för hantering av coronakrisen. I enlighet med hybridstrategin har man på ett kontrollerat sätt övergått från omfattande restriktioner till allt mer riktade åtgärder och mot tillämpning av hybridstrategins princip om att testa, spåra, isolera och behandla. Målet har varit att med hjälp av hybridstrategin effektivt kunna bromsa epidemin på ett sätt som i så liten utsträckning som möjligt ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna.

Genom den temporära ändringen (400/2020) av lagen om smittsamma sjukdomar och den statsrådsförordning (401/2020) som utfärdades med stöd av den möjliggjordes öppnandet av restaurangerna från och med den 1 juni 2020 så att det för förplägnadsverksamheten föreskrevs hygienkrav och andra krav samt begränsningar i fråga om antalet kundplatser, öppettider och serveringstider.

Statsrådet konstaterade den 15 juni 2020 att epidemin kan hanteras med myndigheternas normala befogenheter. Eftersom undantagsförhållanden inte längre har rått efter den 16 juni 2020 och epidemins första våg slutade i månadskiftet juni–juli, har begränsningarna i förplägnadsverksamheten lindrats genom statsrådets förordning 477/2020. Efter detta har det utfärdats två förordningar av statsrådet (648/2020 och 675/2020) som gäller begränsningarna. I den senare förordningen har man varit tvungen att på nytt begränsa serverings- och öppettiderna. De temporära bestämmelserna i lagen om smittsamma sjukdomar gäller till och med den 31 oktober 2020.

Statsrådet behandlade den 9 juni 2020 utvecklingen av den lagstiftning som tillämpas under normala förhållanden i beredskap inför en eventuell andra våg av epidemin. Vid social- och hälsovårdsministeriet inleddes därefter beredningen av flera ändringar i lagen om smittsamma sjukdomar, bl.a. en temporär begränsning av användningen av andra lokaler än sådana som används för förplägnadsrörelser i syfte att förhindra spridning av en smittsam sjukdom. Regeringens proposition om dessa ändringar överlämnas till riksdagen sannolikt i oktober 2020.

1.2 Beredning

De temporära bestämmelser i lagen om smittsamma sjukdomar med stöd av vilka förplägnadsverksamheten begränsas trädde i kraft den 1 juni 2020 och gäller endast till och med den 30 oktober 2020. Den temporära 58 a § i lagen om smittsamma sjukdomar, som stiftats i vanlig lagstiftningsordning, grundar sig på en modell där statsrådet med stöd av det bemyndigande att utfärda förordning som finns i lagen genom förordningar av statsrådet föreskriver om begränsningar som gäller förplägnadsverksamhet och som är nödvändiga för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom.

När det i samband med den omfattande beredningen av en ändring av lagen om smittsamma sjukdomar har beretts bestämmelser om begränsningar som gäller annan näringsverksamhet i syfte att förhindra spridning av en smittsam sjukdom, är det enligt utkastet till proposition kommunerna och regionförvaltningsverken som ska besluta om dessa begränsningar. Det är ändamålsenligt att de begränsningar som gäller förplägnadsverksamhet i lagen om smittsamma sjukdomar grundar sig på samma lagstiftningsmodell.

Eftersom riksdagsbehandlingen av den modell som baserar sig på myndighetsbeslut inleds tidigast i oktober 2020 och begränsningarna i fråga om förplägnadsverksamheten bör gälla utan avbrott efter den 31 oktober 2020, har social- och hälsovårdsministeriet berett denna proposition där det föreslås att giltighetstiden för de gällande temporära bestämmelserna ska förlängas till och med den 28 februari 2021.

Avsikten är att den proposition om begränsning av näringsverksamhet och förplägnadsverksamhet som lämnas senare ska kunna behandlas på behörigt sätt i riksdagen med stöd av denna förlängda tid.

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet och vid beredningen har man samarbetat med arbets- och näringsministeriet, justitieministeriet, Turism- och Restaurangförbundet rf och Servicefacket PAM rf. Yttrande i ärendet har begärts av Ålands landskapsregering.

Enligt anvisningen för hörande vid författningsberedning kan man enbart av grundad anledning avstå från att begära skriftliga utlåtanden om förslag till författningar. I denna proposition är det fråga om att förlänga giltighetstiden för den temporära regleringen, som beror på epidemiläget, utan att några ändringar görs i bestämmelserna. Tillsammans med ovannämnda samarbetspartner har det ansetts att en temporär förlängning av giltighetstiden för den gällande lagstiftningen inte förutsätter något separat remissförfarande.

Vid beredningen av regeringspropositionen har de uppgifter som har lagts fram i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (RP 72/2020 rd) utnyttjats. Handlingar som gäller det aktuella epidemiläget finns i den offentliga tjänsten under adressen valtioneuvosto.fi/sv/projekt med identifieringskod STM111:00/2020.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Behovet att begränsa förplägnadsverksamheten i olika epidemilägen

Den första vågen av coronavirusepidemin började i Finland i mars 2020 och slutade i månads-skiftet juni–juli. När epidemin tog sin början införde Finland snabbt en helhet av åtgärder som

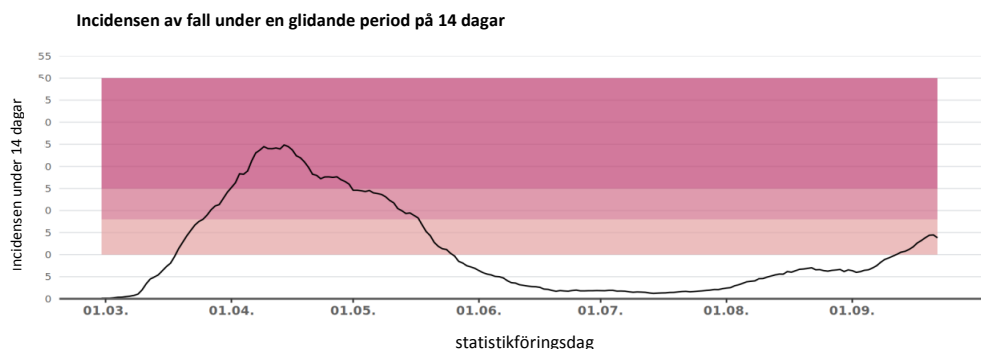
RP 139/2020 rd

grundade sig på rekommendationer, lagstiftning för normala förhållanden och beredskapslagstiftning.

Vid fastställandet av begränsningar vägdes olika grundläggande fri- och rättigheter mot varandra. Särskild vikt lades vid den grundläggande rätten till hälsa och liv och vid den grundläggande rätten till social- och hälsovårdstjänster. Genom mycket allmänna och omfattande rekommendationer och begränsningar som syftade till att minska de sociala kontakterna lyckades man förhindra att viruset spreds i samhället, trygga hälso- och sjukvårdens bärkraft och skydda särskilt dem som hör till riskgrupperna. I denna fas av epidemin stängdes förplägnadsrörelserna till största delen för kunder i april 2020.

När epidemin inte längre förvärrades var det möjligt att i Finland övergå till en hybridstrategi där man på ett kontrollerat sätt övergick från omfattande restriktioner till allt mer riktade åtgärder. De nu aktuella temporära bestämmelserna i lagen om smittsamma sjukdomar bereddes och antogs i maj 2020. Utifrån den epidemiologiska lägesbilden fastställde statsrådet den 15 juni 2020 att epidemin kan hanteras med myndigheternas normala befogenheter.

Statsrådet godkände den 3 september 2020 ett principbeslut om en handlingsplan för genomförande av rekommendationerna och begränsningarna enligt hybridstrategin efter den första fasen av covid-19-epidemin. Enligt social- och hälsovårdsministeriets handlingsplan (Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2020:27) ska hybridstrategins åtgärder, för att effektivt kunna förhindra smittspridning, vara preventiva och epidemiologiskt motiverade. I detta syfte beskrivs i handlingsplanen tre epidemiologiska lägesbilder (utgångsnivå, upptrappningsfas och spridningsfas) med vars hjälp behovet och riktandet av rekommendationer och begränsningar i framtiden bedöms och som används som motivering i beslutsfattandet på regional och riksomfattande nivå. De rekommendationer och begränsningar som gäller i september 2020 beskrivs i bilaga 2 till handlingsplanen.

Av vidstående bild framgår det att förekomsten av nya fall under en glidande period på 14 dagar har ökat under de senaste veckorna. Incidensen 10–18 fall per 100 000 invånare har klassificerats som ett mått på att epidemin är i upptrappningsfasen. Incidensen över 25 fall per 100 000 invånare har klassificerats som ett mått på att epidemin är i spridningsfasen. Andelen positiva tester, som också är en mätindikator när det gäller klassificeringen, har under vecka 38 ökat jämfört med de föregående veckorna och i mer än 40 procent av de nya fallen har smittkällan varit oklar.

Sjukdomen covid-19 orsakade tidigare en betydande belastning på sjukhusvården och intensivvården. Belastningen inom hälso- och sjukvården har dock minskat avsevärt: den 16 september 2020 vårdades endast 16 patienter på sjukhus och 3 patienter fick intensivvård. Den goda situationen kan delvis bero på att cirka 17 procent av dem som insjuknade i sjukdomen var under 30 år i våras, nu är siffran redan uppe i 63 procent.

Det går inte exakt att förutse hur coronaepidemin kommer att utvecklas under de kommande månaderna, och det är möjligt att pandemin kommer att pågå över hela världen under flera månader så att den trappas upp och lugnar sig om vartannat.

Många internationella exempel och även erfarenheter från Finland har visat att epidemier kan trappas upp mest i situationer där människor tillbringar sin fritid tillsammans länge och i trånga lokaler och där många människor är i nära kontakt med varandra. I sådana situationer kan en enda smittsam person exponera ett stort antal människor för viruset, vilket kan leda till omfattande smittkedjor.

Enligt de senaste uppgifterna har det i Finland redan förekommit över 100 fall av smitta i anslutning till restauranger (t.ex. i Lahtis över 50, i Nyland flera kluster, dessutom i S:t Michel, Jyväskylä, Tammerfors och Åbo). Under de senaste veckorna har det förekommit smitta särskilt bland unga. Av de exponeringar och smittor som skett i Finland kan man dra den slutsatsen att risksituationer för spridningen av coronavirussjukdomen är inte bara sociala situationer utan också restauranger, särskilt vid servering nattetid. Det har varit och är fortfarande nödvändigt att begränsa förplägnadsverksamheten som ett sätt att förhindra spridningen av den smittsamma sjukdomen.

2.2 Begränsningar som gäller förplägnadsrörelser

I praktiken stängdes nästan alla förplägnadsrörelser för kunder den 4 april 2020 med stöd av 3 a § (153/2020) i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet, som stiftades i vanlig lagstiftningsordning i enlighet med 23 § i grundlagen. Med stöd av ett bemyndigande i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet utfärdades statsrådets förordning om temporär begränsning av förplägnadsrörelsernas öppethållning i syfte att förebygga spridning av en smittsam sjukdom (173/2020), i vilken det föreskrevs att förplägnadsrörelserna ska hållas stängda för kunder i alla 19 landskap. Begränsningen gällde inte i lagen angivna personalrestauranger eller försäljning av sådan mat eller dryck som avnjuts någon annanstans. Begränsningen gällde till och med den 31 maj 2020.

I samband med stängningen av förplägnadsrörelserna förutsatte riksdagen gottgörelse för förplägnadsrörelsernas skäligena kostnader och åtgärder som lindrar verkningarna (RSv 14/2020 rd och EkUB 5/2020 rd). Med anledning av begränsningarna stiftades en lag om stöd för återanställning och gottgörelse för verksamhetsbegränsningar till förplägnadsföretag (403/2020). Syftet med lagen är å ena sidan att bevilja förplägnadsrörelserna gottgörelse för kostnader som orsakats av de lagstadgade begränsningarna och å andra sidan att uppmuntra företagen i branschen att anställa. I den tredje tilläggsbudgetpropositionen för 2020 beviljades 171 000 000 euro för detta ändamål.

När restaurangerna öppnades för kunderna den 1 juni 2020 fogades bestämmelserna om begränsning av restaurangernas verksamhet till lagen om smittsamma sjukdomar genom lag 400/2020, som gäller till och med den 31 oktober 2020. Till lagen om smittsamma sjukdomar fogades en temporär 58 a §, där det föreskrivs om de begränsningar av förplägnadsrörelsens öppettider, serveringstider för alkoholdrycker samt antalet kundplatser i och användningen för näringsverksamhet av förplägnadsrörelsens utrymmen inomhus som nämns i 3 kap.

RP 139/2020 rd

Med stöd av de bemyndiganden att utfärda förordning som finns i 58 a § i lagen om smittsamma sjukdomar har det utfärdats närmare bestämmelser om de allmänna skyldigheterna, placeringen av kunderna och upprätthållandet av ett tillräckligt avstånd mellan kunderna samt om planen (statsrådets förordningar om temporär begränsning av förplägnadsrörelsers verksamhet i syfte att förhindra spridning av en smittsam sjukdom 401/2020, 477/2020, 648/2020 och 675/2020).

Dessutom har statsrådet regelbundet bedömt om de begränsningar som föreskrivs i lagen fortfarande kan anses nödvändiga för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom. I detta syfte har social- och hälsovårdsministeriet och Institutet för hälsa och välfärd en gång i veckan gjort både en riksomfattande och en regional bedömning av epidemiläget.

Utifrån dessa lägesbilder öppnades förplägnadsverksamheten för kunderna den 1 juni 2020 så att restaurangerna skulle stängas kl. 23, serveringen skulle upphöra kl. 22 och antalet kunder inomhus var begränsat till hälften (401/2020).

Efter det att epidemiläget hade förbättrats kunde restaurangernas öppettider från och med den 22 juni 2020 genom en ny förordning förlängas till kl. 2, servering tilläts till kl. 1 och antalet kunder var begränsat till 3/4 av det normala. Genom samma förordning befriades restaurangverksamheten helt från dessa begränsningar från och med den 13 juli 2020 (477/2020).

Efter att denna förordning hade upphört att gälla föreskrevs det inte genom förordning av statsrådet om några ytterligare begränsningar i fråga om öppettider, servering eller kundantal för förplägnadsverksamhet under september månad (648/2020). I och med att epidemin trappades upp i september 2020 infördes nya begränsningar av serverings- och öppettiderna genom en förordning av statsrådet som ska gälla från och med oktober 2020 (675/2020).

I 58 a § 1 mom. i lagen om smittsamma sjukdomar föreskrivs det att om begränsningarna inte är nödvändiga i hela landet för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom, utfärdas närmare bestämmelser om de områden där varje enskild skyldighet och begränsning ska tillämpas genom förordning av statsrådet. De allmänna skyldigheter och begränsningar som föreskrivs för förplägnadsverksamhet i de statsrådsförordningar 401/2020, 477/2020 och 648/2020 som nämns ovan har gällt alla landskap.

3 Målsättning

Coronavirusepidemin har inte övervunnits och den kan fortgå långt in på 2021, eventuellt så att den trappas upp och lugnar sig om vartannat. Spridningen av epidemin har förhindrats genom olika åtgärder enligt regeringens hybridstrategi och handlingsplan, och en av dessa åtgärder är reglering och begränsning av förplägnadsverksamheten. Förplägnadsverksamheten har begränsats med stöd av de temporära bestämmelserna i lagen om smittsamma sjukdomar till den del det har varit nödvändigt för att förhindra spridning av den smittsamma sjukdomen. Dessa bestämmelser upphör att gälla den 31 oktober 2020. Därför föreslås det i denna proposition att giltighetstiden för 58 a och 58 b § och 91 § 1 mom. i lagen om smittsamma sjukdomar förlängs genom att det stiftas en ny temporär lag som är i kraft under perioden 1 november 2020–28 februari 2021.

Avsikten är inte att förlänga den nuvarande regleringen längre än vad som är nödvändigt. Social- och hälsovårdsministeriet har berett en regeringsproposition med förslag till lag om ändring av lagen om smittsamma sjukdomar. I samband med den har man för avsikt att föreslå temporära bestämmelser som avses gälla fram till sommaren 2021 om begränsning av de utrymmen som används för annan näringsverksamhet i syfte att förhindra spridning av en smittsam sjukdom. Regeringens proposition om dessa ändringar överlämnas till riksdagen sannolikt i oktober 2020.

I samband med propositionen har man också berett bestämmelser om begränsningar som gäller förplägnadsverksamhet för samma tid. Om förutsättningarna för begränsning av förplägnadsverksamheten inte längre uppfylls till följd av att epidemiläget förbättras, ska statsrådet dessutom utan dröjsmål vidta åtgärder för att upphäva bestämmelserna i fråga.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

Enligt propositionen ska förplägnadsrörelser på det sätt som föreskrivs i 58 a § 1 mom. i lagen om smittsamma sjukdomar också i fortsättningen iakttas de begränsningar som anges i paragrafen och med stöd av den i fråga om förplägnadsrörelsens öppettider, serveringstider för alkoholdrycker samt antalet kundplatser i och användningen för näringsverksamhet av förplägnadsrörelsens utrymmen inomhus. Om begränsningarna inte är nödvändiga i hela landet för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom, ska närmare bestämmelser om de områden där varje enskild skyldighet och begränsning ska tillämpas fortsättningsvis utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt 2 mom. får en förplägnadsrörelse öppna för förplägnadsverksamhet för kunder tidigast klockan 6 och den ska stänga förplägnadsverksamheten för kunder senast klockan 23. Servering av alkoholdrycker i en förplägnadsrörelse får enligt alkohollagen inledas tidigast klockan 9 och ska avslutas senast klockan 22. Om de begränsningar som föreskrivs i momentet inte är nödvändiga för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom, utfärdas närmare bestämmelser om längre öppettider och serveringstider genom förordning av statsrådet.

Enligt bestämmelserna i det föreslagna 58 a § 3 mom. får i förplägnadsrörelsens utrymmen inomhus eller en del av dem samtidigt vistas högst hälften av det största antal kunder eller personer som anges i det i 18 § i alkohollagen avsedda serveringstillståndet för utrymmena eller delen av utrymmena eller, om förplägnadsrörelsen inte har serveringstillstånd, i en projektbeskrivning som har godkänts i enlighet med de bestämmelser om byggnaders brandsäkerhet som har utfärdats med stöd av 117 b § i markanvändnings- och bygglagen (132/1999) och de bestämmelser om säkerhet vid användning av byggnader som har utfärdats med stöd av 117 d och 117 k § i den lagen. Den som utövar förplägnadsverksamhet ska fortsatt se till att kundernas vistelse ordnas tillräckligt glest och att kundplatserna är belägna tillräckligt långt från varandra. Närmare bestämmelser om skyldigheterna i anknytning till kundernas vistelse och placeringen av kundplatser samt om begränsning av antalet kundplatser i förplägnadsrörelsens utrymmen inomhus och utomhus utfärdas genom förordning av statsrådet. Om det för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom inte är nödvändigt att tillämpa det maximiantal kunder som föreskrivs i momentet, utfärdas bestämmelser om ett högre maximiantal kunder genom förordning av statsrådet.

Enligt bestämmelserna i 4 mom. ska den som utövar förplägnadsverksamhet utöver det som föreskrivs i livsmedelslagen se till att förplägnadsrörelsens lokaler och ytor rengörs. Den som utövar förplägnadsverksamhet ska se till att kunderna får möjlighet att rengöra händerna och ge kunderna instruktioner om hur man kan hålla ett tillräckligt avstånd och rengöra händerna. Genom förordning av statsrådet utfärdas också i fortsättningen närmare bestämmelser om rengöring av förplägnadsrörelsens lokaler och ytor, om ordnande av möjlighet att rengöra händerna och om de instruktioner som ska ges kunderna.

Enligt bestämmelserna i 58 a § 5 mom. ska den som utövar förplägnadsverksamhet göra upp en skriftlig plan för hur rörelsen genomför de skyldigheter och begränsningar som föreskrivs i fråga om dess verksamhet och användningen av rörelsens utrymmen inomhus och utomhus. Planen

RP 139/2020 rd

ska på begäran visas upp för regionförvaltningsverket och för den polis som utövar tillsyn enligt 11 § i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet. Planen, med undantag av personuppgifter som ingår i den, ska hållas framlagd för kunderna i förplägnadsrörelsen. Närmare bestämmelser om innehållet i planen för genomförande av skyldigheterna och begränsningarna och om hur planen ska göras upp och hållas framlagd utfärdas genom förordning av statsrådet.

Begränsningarna enligt 2 och 3 mom. i paragrafen gäller inte personalrestauranger och inte heller försäljning av mat och dryck för avhämtning.

Enligt 58 b § 1 mom. ska regionförvaltningsverket övervaka fullgörandet av de skyldigheter och iakttagandet av de begränsningar som anges i 58 a § och i bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Om det observeras brister eller missförhållanden i fullgörandet av skyldigheterna eller iakttagandet av begränsningarna, kan regionförvaltningsverket förelägga förplägnadsrörelsen att avhjälpa bristerna eller missförhållandena. När föreläggandet meddelas ska det sättas ut en tid inom vilken de behövliga åtgärderna ska vidtas. Om bristerna inte har avhjälpits inom utsatt tid eller om skyldigheterna har åsidosatts på ett väsentligt sätt, kan regionförvaltningsverket bestämma att förplägnadsrörelsens förplägnadsverksamhet omedelbart ska avbrytas och att rörelsen ska hållas stängd för kunder högst en månad.

Enligt 2 mom. ska polisen vid behov på regionförvaltningsverkets begäran ge handräckning för att genomföra tillsynen och stänga en förplägnadsrörelse enligt 1 mom.

Enligt 3 mom. i paragrafen ska statsrådet noggrant följa upp huruvida de i 58 a § 1 mom. avsedda förutsättningarna för begränsningar fortsatt föreligger. Om förutsättningarna inte längre uppfylls, ska statsrådet utan dröjsmål vidta åtgärder för upphävande av 58 a § och de bestämmelser som hänför sig till den. Om de begränsningar som det föreskrivs om med stöd av 58 a § 3 mom. inte längre är nödvändiga i vissa områden eller i den föreskrivna omfattningen, ska statsrådet utan dröjsmål vidta åtgärder för att ändra statsrådets förordning.

Det föreskrivs dessutom i 91 § 1 mom. i lagen om smittsamma sjukdomar att beslut enligt 58 b § får verkställas genast även om de överklagas.

Alla de föreslagna begränsningarna grundar sig på det faktum att coronavirussjukdomen smittar lättare i sådana situationer där människor tillbringar sin fritid under lång tid och i trånga lokaler där många människor är i nära kontakt med varandra. Förplägnadsrörelser är enligt såväl internationella som nationella erfarenheter sådana lokaler som utgör en risk för smittspridning.

Eftersom coronaviruset i huvudsak sprider sig genom droppsmitta – och eventuellt också genom att människor inandas aerosolpartiklar i luften – kan sjukdomen sprida sig just till följd av fysisk närhet mellan kunderna och också via ytor och bestick i lokalerna. Ju längre tid och ju närmare varandra människor vistas i samma utrymmen inomhus, desto större blir smittrisen.

I förslaget föreskrivs det om förplägnadsrörelsernas allmänna skyldigheter i fråga om placeringen av kunderna och upprätthållandet av ett tillräckligt avstånd mellan kunderna samt skyldigheter som gäller hygien. Syftet med dessa skyldigheter liksom med de skyldigheter som gäller planering av verksamheten är att säkerställa en sådan grundläggande säkerhetsnivå inom förplägnadsverksamheten som förhindrar att den smittsamma sjukdomen sprider sig under den tid epidemin pågår. I alla situationer gäller t.ex. en allmän skyldighet att se till att det är tillräckligt stora avstånd mellan kunderna.

En betydande del av de sociala kontakterna i förplägnadsrörelser har samband med alkoholbruk. Berusningskonsumtion är ett typiskt drag i finländarnas alkoholbruk nattetid, både i hemmen

och på serveringsställen. Berusning minskar hämningar och försämrar omdömesförmågan, vilket kan leda till försummelse av försiktighetsåtgärder, såsom säkerhetsavstånd och handhygien. Enligt vad man för närvarande vet sprider sig coronaviruset effektivare vid högröstat tal och ropande än det gör vid tal i ett lugnare röstläge. Risker för spridning kan i sådana situationer vara höga, även om avståndet till den person som sprider viruset är flera meter. Syftet med de begränsningar som gäller förplägnadsrörelsernas öppethållnings- och serveringstider är att begränsa kundernas vistelse i lokalerna när de är som mest utsatta för smitta och spridning både inom- och utomhus just under kvälls- och nattetid då det är typiskt för dem att inta alkohol- drycker tillsammans eller då förplägnadsrörelsernas kunder i allmänhet kan vara berusade. Regleringen av förplägnadsrörelsernas öppettider sammanhänger med serveringstiden för alkohol på så sätt att kunderna ska ha en timmes tid på sig att lämna lokalerna efter det att serveringen upphört och inte kunna återvända senare för att tillbringa ytterligare tid där.

Syftet med att begränsa antalet kunder i restauranglokalerna är att säkerställa att spridningen av den smittsamma sjukdomen kan förhindras genom tillräckliga avstånd mellan kunderna och samtidigt begränsa antalet kunder och sociala kontakter i lokalerna. Situationer där många samtidigt utsätts för smitta försvårar spårningen och försättandet i karantän av de exponerade, vilket kan utgöra en betydande risk för en upptrappning av epidemin. Användningen av restauranger- nas utrymmen utomhus minskar dessutom betydligt samtidigt som epidemin har tagit ny fart.

På samma sätt som för närvarande föreslås det ett förfarande enligt vilket statsrådet ska se till att de begränsningar som nämns ovan används bara i den utsträckning och i de regioner där det är nödvändigt för att dämpa spridningen av epidemin i regionerna i fråga.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

Ekonomiska konsekvenser

Vilka konsekvenser de begränsningar som det är fråga om i propositionen har för utövningen av förplägnadsverksamhet har beskrivits i regeringens proposition RP 72/2020 rd. Vid det här laget finns det redan fyra månaders erfarenhet av att tillämpa bestämmelserna.

Begränsningarna påverkade ännu i juni förplägnadsrörelsernas verksamhetsförutsättningar i mycket negativ bemärkelse. Enligt kreditkortsuppgifter var förplägnadsrörelsernas försäljning till inhemska kunder så sent som i början av juni 2020 mellan 20 och 40 procent lägre än 2019. Efter det att begränsningarna lindrats var försäljningen i slutet av juni och i början av juli bara 5 procent lägre än året innan. Efter det att begränsningarna upphörde steg försäljningen temporärt något över fjolårets nivå, men sjönk sedan och hade i slutet av augusti återgått till samma nivå som 2019. (Suomi, Robert m.fl. (2020): Koronamittari: Korttimaksujen kasvu pysähtynyt. Nordea 16.9.2020, på finska).

Under sommaren har de viktigaste begränsningarna frångåtts och de begränsningar som kvarstår är huvudsakligen av relativt allmän natur. Av dessa uppgifter kan man med vissa reservationer dra slutsatsen att de allmänna hygienkraven och kraven på kundanvisningar inte inskränker näringsverksamheten, åtminstone inte i någon betydande utsträckning.

Enligt Turism- och Restaurangförbundet rf har det i bestämmelserna tagits hänsyn till branschens särdrag och praktiska verksamhet. Restaurangbranschen har anpassat sig väl till lagstiftningen och ansvarsfullt agerande restauranger har tillämpat den egenkontroll som ansluter sig till bestämmelserna.

RP 139/2020 rd

Förslaget har olika konsekvenser för förplägnadsrörelsen beroende på om det är fråga om en restaurang, ett café, en bar, en nattklubb eller en matkiosk som i huvudsak serverar take away-mat.

För caféerna möjliggör förslaget i praktiken normala öppettider också i fortsättningen, men maximiantalet kunder kan vara begränsat. Det är möjligt för restaurangerna att erbjuda kunderna lunchservering och normal servering också kvällstid, men också där kan maximiantalet kunder vara begränsat. De största ekonomiska konsekvenserna har propositionen för sällskapsrestaurangernas, pubarnas, barernas och nattklubbarnas verksamhet. Om serverings- och öppettiderna begränsas i betydande omfattning innebär propositionen i praktiken att verksamheten i sådana förplägnadsrörelser vars affärsverksamhet infaller uteslutande under natten är så gott som helt och hållet förhindrad.

Förplägnadsrörelsernas försäljning av mat till sänkt mervärdesskattesats omfattar enligt skatteuppgifterna cirka 73 procent av hela förplägnadsbranschens omsättning. Största delen av den resterande 27 procenten har utgjorts av försäljning av alkohol. Detta är vanligen sådan försäljning som sker kvällstid och under natten.

Bedömningen av de ekonomiska konsekvenserna av i lag föreskrivna begränsningar av förplägnadsverksamhet försvaras i synnerhet av att covid-19-epidemin har påverkat hela näringslivet och konsumenternas beteende. Verksamhetsförutsättningarna i branschen påverkas också av många andra begränsningar som baserar sig på bestämmelser och rekommendationer och ändringarna av dem. Omsättningen för verksamhetsställena inom inkvarterings- och förplägnadsverksamheten uppgick enligt bedömningar till ca 8,3 miljarder euro 2019. Under 2020 stannar omsättningen på ca 5,8 miljarder euro (-30 %). Omsättningen kommer inte upp ens i närheten av 2019 års nivå förrän tidigast 2022.

Konsekvenser för myndigheterna

Tillsynen över begränsningarna och skyldigheterna inom förplägnadsverksamheten har under ungefär fyra månader ingått i de regionala förvaltningsmyndigheternas uppgifter. Regionförvaltningsverken sköter många av den statliga regionförvaltningens uppgifter. Enligt 12 § 1 mom. i lagen om smittsamma sjukdomar ska regionförvaltningsverken inom sina verksamhetsområden övervaka att bekämpningen av smittsamma sjukdomar är lagenlig och sköta anknytande styrning. Till regionförvaltningsverkens uppgifter hör också att fatta de beslut om begränsningar som avses i 58 § i lagen om det behövs inom flera kommuners område. Enligt 60 § 1 mom. i alkohollagen övervakar regionförvaltningsverken dessutom inom sitt verksamhetsområde detaljhandeln med och serveringen och marknadsföringen av alkoholdrycker.

Regionförvaltningsverken har i huvudsak övervakat att skyldigheterna och begränsningarna iakttas vid sidan av tillsynen över att alkohollagen följs. Även om regionförvaltningsverken i praktiken inte har tilldelats några tilläggsresurser, har övervakningen genomförts på ett utmärkt sätt genom framförallt råd och anvisningar. Största delen av förplägnadsrörelserna har vidtagit åtgärder för att förhindra spridningen av den smittsamma sjukdomen också av den orsaken att kunderna förutsätter att deras egen säkerhet säkerställs. De missförhållanden som upptäckts har gällt t.ex. brister i eller avsaknad av planer och i någon mån också otillräckliga avstånd mellan kunderna. Regionförvaltningsverken klarar därmed tills vidare och temporärt av dessa tilläggsuppgifter.

Konsekvenser för medborgarna

Med beaktande av det sätt på vilket viruset sprids är det fortfarande viktigt att minska den fysiska närheten mellan människor. Trots att det är mycket svårt att på förhand fastställa vilken effekt införande eller ändring av en enskild begränsning har på epidemins framfart och på ändringen i reproduktionstalet, bedöms hälsokonsekvenserna av begränsningarna i detta förslag vara positiva.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

I regeringens proposition 72/2020 rd har olika alternativ för begränsning av förplägnadsverksamheten behandlats. Flera olika åtgärder används för närvarande för att förhindra spridningen av coronavirussjukdom, varav en del räknas upp t.ex. i bilaga 2 till den ovannämnda verksamhetsplanen. Den epidemihämmande effekten uppstår genom att flera olika åtgärder samverkar och i kombination ger en boostereffekt. Eftersom man på vissa orter kan koppla så mycket som en femtedel av de konstaterade fallen av covid-19 till förplägnadsrörelser, ersätter inte de andra åtgärderna den effekt som kan åstadkommas genom en begränsning av förplägnadsverksamheten. Även om man enligt principen om att testa, spåra, isolera och behandla kan begränsa sjukdomsspridningen, är det betydligt viktigare att se till att exponering och därav följande karantänbeslut uppstår i så liten utsträckning som möjligt.

Det förslag som läggs fram i propositionen överlåter delvis åt de enskilda förplägnadsrörelserna att bestämma vilka åtgärder de i praktiken ska vidta för att hindra den smittsamma sjukdomen från att sprida sig. Skyldigheten att utarbeta den plan som avses i propositionen efterlevs delvis genom självreglering och egenkontroll, men förslaget grundar sig trots det också på i lag föreskrivna begränsningar.

I den nämnda propositionen ingår också som ett alternativ att begränsningarna i fråga om förplägnadsverksamhet skulle regleras genom bestämmelser i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet, alkohollagen eller hälsoskyddslagen.

Resultatet av bedömningen är enligt propositionen att de begränsningar som gäller förplägnadsverksamhet är det mest ändamålsenliga alternativet i situationer där en smittsam sjukdom sprider sig. Det föreslås i denna proposition att tillämpningstiden för de temporära bestämmelser som nu är i kraft ska förlängas. Social- och hälsovårdsministeriet bereder också en proposition med ett mer omfattande förslag till ändring av lagen om smittsamma sjukdomar där det mera allmänt föreskrivs om begränsningsåtgärder som gäller näringsverksamhet för att förhindra spridningen av en smittsam sjukdom.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

I regeringens proposition 72/2020 behandlas olika metoder som används utomlands för att begränsa förplägnadsverksamhet.

När epidemin på nytt började sprida sig i Estland i september bestämde man att serveringen av alkoholdrycker ska upphöra kl. 24 under en månads tid, 25.9.–24.10.2020. Begränsningarna gäller barer, nattklubbar, restauranger och hotell.

När epidemisituationen trappades upp i Reykjavik och dess närkommuner, lät Island stänga barer och nattklubbar med alkoholserving helt i fyra dagar, 18.–21.9.2020. När epidemisituationen förvärrades i Norge, t.ex. i staden Bergen, ålades restauranger och barer att registrera sina kunder för eventuell senare spårning av smittkedjor.

Med avvikelse från vad som beskrivits ovan har Sverige fortfarande inte infört några begränsningar i öppettider eller tider för servering av alkohol. I Sverige har man däremot infört bestämmelser om allmänna skyldigheter i lag (2020:526) och förordning (2020:527) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen. Dessutom har föreskrifter och allmänna råd utfärdats genom ett beslut av Folkhälsomyndigheten (HSLF-FS 2020:37). Den som driver ett serveringsställe i Sverige ska vidta åtgärder för att undvika trängsel. Servering av mat eller dryck får endast ske till besökare som sitter vid ett bord eller en bardisk. Dessutom bör besökare kunna hålla minst en meters avstånd till andra sällskap. Begränsningarna, som är i kraft till utgången av 2020 kommer förmodligen att förlängas till att gälla till den 1 juli 2021.

I exempelvis Danmark ska restaurangerna för närvarande stänga kl. 22. Begränsningen är på grund av det förvärrade smittläget i kraft fram till den 4 oktober 2020. Restaurangpersonalen ska använda ansiktsskydd inom kundservicen. Även kunderna ska använda ansiktsskydd utom när de sitter till bords.

6 Remissvar

Turism- och Restaurangförbundet har konstaterat att som helhet betraktad kan den lagstiftning som gäller restriktioner för restauranger på grund av coronaviruspandemin anses vara lyckad. Enligt förbundet är den gällande lagstiftningen i kombination med egenkontroll och bedömning av pandemisituationen ett fungerande koncept. Om företagen i branschen på nytt tvingas stänga helt, klarar företagen inte längre av att anpassa sig till situationen, och följden är en våg av konkurser. Därför bör man i fortsättningen försöka klara sig med lagstiftning om begränsningar hellre än total stängning.

Förbundet har inte heller fått just någon kritik som gäller lagstiftningen från restaurangerna. Man har förstått varför begränsningarna är nödvändiga. Den kritik som trots allt kommit har uttryckts av restauranger som har öppet sent på kvällar och natttid, och som har upplevt begränsningarna i serveringstider och kravet på sittplatser som besvärliga. Många av dessa restauranger har befunnit sig i svårigheter redan innan coronaviruspandemin bröt ut, och om den drar ut på tiden kommer många av dem att tvingas upphöra med sin verksamhet.

7 Reglering på lägre nivå än lag

Genom förordning av statsrådet föreskrivs det inskränkningar som gäller tillämpningsområdet för skyldigheter och begränsningar i situationer där det inte är nödvändigt att tillämpa begränsningarna i hela landet för att förhindra spridningen av en smittsam sjukdom. Förordningen kan gälla också regionala avvikelser från enbart några av de skyldigheter och begränsningar som anges i 58 a § eller i bestämmelser som utfärdats med stöd av den. När bemyndigandet att utfärda förordning har förenats med ett nödvändighetskriterium har man beaktat grundlagsutskottets ställningstagande till att förutsättningarna för nödvändighet enligt den rättsliga grunden bör styra beslutsfattandet mot regional tillämpning och att begränsningarna inte kan utfärdas eller hållas i kraft i sådana regioner där det med hänsyn till smittsituationen inte kan anses vara nödvändigt. Social- och hälsovårdsutskottet har understrukt att statsrådet ingående och tillräckligt ofta bör kontrollera begränsningarna och att de är nödvändiga i sak och i fråga om olika regioner.

Genom förordning av statsrådet ska det också föreskrivas om de maximala öppethållnings- och serveringstider som nämns i lagen och maximiantalet kunder, om det inte är nödvändigt att iaktta dessa begränsningar för att förhindra spridningen av en smittsam sjukdom. Av denna orsak gör social- och hälsovårdsministeriet och Institutet för hälsa och välfärd en gång i veckan både en riksomfattande och en regional bedömning av epidemiläget.

Med stöd av de bemyndiganden att utfärda förordning som finns i 58 a § i lagen om smittsamma sjukdomar ska på samma sätt som för närvarande utfärdas närmare bestämmelser om de allmänna skyldigheterna, placeringen av kunderna och upprätthållandet av ett tillräckligt avstånd mellan kunderna samt om den skriftliga planen (t.ex. statsrådets förordning om temporär begränsning av förplägnadsrörelserns verksamhet i syfte att förhindra spridning av en smittsam sjukdom 648/2020).

8 Ikraftträdande

Enlig propositionen ska lagen träda i kraft den 1 november 2020 och gälla till och med den 31 oktober 2021.

Med avseende på det nuvarande epidemiläget avses lagen vara i kraft endast den tid som det är nödvändigt, det vill säga till utgången av februari 2021. Om de begränsningar som anges i förslaget inte längre är nödvändiga, ska den föreslagna lagen och den statsrådsförordning som ska utfärdas med stöd av den upphävas.

9 Verkställighet och uppföljning

Effekterna av Finlands hybridstrategi för bekämpningen av coronaviruspandemin följs upp med hjälp av epidemiologiska, medicinska och funktionella parametrar. Syftet är att man genom att följa mångsidiga indikatorer ska kunna reagera på eventuella ändringar i epidemiläget.

Social- och hälsovårdsministeriet och Institutet för hälsa och välfärd gör en gång i veckan både en riksomfattande och en regional bedömning av epidemiläget. Ministeriet granskar utifrån denna situationsbedömning hur nödvändigt det är att hålla begränsningarna inom förplägnadsverksamheten i kraft och bereder vid behov de förslag som behövs och lämnar dem till statsrådet för behandling.

10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

De föreslagna bestämmelserna om verksamhetsbegränsningar för förplägnadsrörelser innebär ett ingrepp i näringsfriheten som tryggas i 18 § i grundlagen. Dessutom kan begränsningarna anses ha konsekvenser för det egendomsskydd som tryggas i 15 § i grundlagen. Förslaget har också kopplingar till den skyldighet att främja sysselsättningen som anvisas det allmänna i 18 § 2 mom. i grundlagen.

Till denna del ska de föreslagna lagstiftningsändringarna uppfylla de allmänna kriterierna för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna och vid behov också de särskilda kriterierna för inskränkning av respektive grundläggande fri- och rättighet. Begränsningarna syftar till att skydda befolkningens hälsa och bevara hälso- och sjukvårdssystemets funktionsförmåga genom att förhindra spridningen av pandemin i landet. Syftet med begränsningarna är alltså att på det sätt som förutsätts i 22 § i grundlagen genom det allmänna trygga vars och ens rätt till liv enligt 7 § 1 mom. i grundlagen, vars och ens rätt till oundgänglig omsorg enligt 19 § 1 mom. i grundlagen och det allmännas skyldighet enligt 19 § 3 mom. i den lagen att tillförsäkra var och

RP 139/2020 rd

en tillräckliga hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Dessa grunder har grundlagsutskottet med avseende på systemet med grundläggande fri- och rättigheter ansett vara mycket tungt vägande skäl för regleringen i fråga. Utskottet har ansett att det finns tydligt godtagbara grunder för regleringen (GrUU 14/2020 rd).

Grundlagsutskottet har i samma utlåtande ansett att de tidsbegränsade åtgärderna under rådande förhållanden kunde införas som begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna, förutsatt att bestämmelserna till alla delar uppfyllde de allmänna och särskilda villkoren för att begränsa grundläggande fri- och rättigheter.

Antalet coronavirussmittade bland befolkningen var då på nedåtgående. För närvarande håller antalet smittade på att öka efter ett rätt långt lugnt skede. De verksamhetsbegränsningar som gäller förplägnadsrörelsen utgör en del av alla de åtgärder som står regeringen till buds. Antalet och arten av de sociala närkontakter som äger rum i förplägnadsrörelser inverkar stort på risken för överföring av coronavirussjukdomen. Servering av alkoholdrycker inverkar också för sin del på denna risk. Propositionen syftar till att minska antalet sociala närkontakter och att påverka kontakternas karaktär för att förhindra spridningen av en smittsam sjukdom på ett sådant sätt att begränsningarna för hur förplägnadsrörelser får placera ut kunderna och hur många kunder det får vara samt avseende öppettider och serveringstider är så små som möjligt.

Grundlagsutskottet har betonat att man vid beredningen av sådana begränsningar som nu föreslås detaljerat bör kunna motivera nödvändigheten av just de föreslagna åtgärderna. Samtidigt bör också andra regleringsalternativ som är mindre begränsande med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna granskas. Nödvändigheten av de föreslagna åtgärderna behandlas i avsnitt 4.1. Erfarenheterna av epidemin visar att de eftersträlvade effekterna på de grunder som anges i avsnitt 5.1 inte kan ersättas med andra medel som samhället har till förfogande, även om också andra medel har positiva effekter.

Grundlagsutskottet har allmänt fäst vikt vid behovet att med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna bedöma vilka nackdelar begränsningsåtgärderna sammantaget orsakar samhället i relation till fördelarna. Det är mycket svårt att göra en kvantitativ bedömning av propositionens konsekvenser. De allvarliga konsekvenserna av en upptrappning och en eventuell spridning av epidemin – t.ex. spridning bland riskgrupper och äldre, belastning på intensivvården och dödsfall – kan ännu inte förutses på ett tillförlitligt sätt. Liksom under våren 2020 finns det i den lägesbild av epidemins utveckling som även den snabbaste rapporteringen ger en kontinuerlig eftersläpning på flera dagar. Epidemin kan spridas t.ex. från tiotals unga till hundratals människor som hör till olika befolkningsgrupper var som helst i Finland, rentav inom loppet av några dagar eller veckor. Även om det är svårt att skilja mellan konsekvenserna av olika åtgärder och det inte är möjligt att med säkerhet förhindra uppkomsten av sådana situationer, minskar de begränsningar som avses i propositionen ändå sannolikheten för sådana situationer.

Begränsningar som gäller förplägnadsverksamheten medför olika ekonomiska kostnader och olägenheter för tusentals förplägnadsrörelser och tiotusentals restauranganställda. Även om en upptrappning av epidemin kan medföra sådana olägenheter också till följd av andra begränsningar och ändringar i konsumenternas beteende, bedöms begränsningarna ha betydande negativa konsekvenser för näringsidkandet i branschen.

De positiva totala konsekvenserna av begränsningarna hänför sig framför allt till skyddet av människors hälsa och liv. De exponeringar som undviks genom begränsningarna minskar dessutom avsevärt också de kostnader som uppstår när arbetsinsatser går förlorade till följd av karantän efter massexponeringar och i det arbete som används för att spåra smitta. Ännu viktigare

RP 139/2020 rd

är ändå det faktum att begränsningarna tillsammans med övriga åtgärder bedöms minska riskerna för att epidemin okontrollerat sprider sig till olika befolkningsgrupper. När upptrappingsfasen närmar sig börjar sjukvårdens resursbehov och kostnaderna för vården öka igen, och enligt de värsta scenarierna inverkar de resurser som används för att behandla den smittsamma sjukdomen på hela hälso- och sjukvårdssystemets funktion.

De begränsningar i förplägnadsverksamheten som också i stor utsträckning tillämpas internationellt påverkar dels de konkreta epidemirisker som uppstår lokalt och kostnaderna för dem, dels eventuella betydande risker som hänför sig till människors hälsa och liv. Vid helhetsbedömningen av propositionen har man till denna del kommit fram till att den totala nyttan av propositionen överstiger dess totala kostnader.

Med tanke på bestämmelsernas nödvändighet och proportionalitet är det dessutom av betydelse att den förslagna lagen avses gälla temporärt till utgången av februari 2021. Det bedöms att epidemin fortsätter, eventuellt så att den trappas upp och lugnar sig om vartannat, åtminstone till dess att det finns effektiva vacciner för befolkningen. Tidpunkten för detta är för tillfället okänd.

I de bestämmelser som nu föreslås har man beaktat grundlagsutskottets ställningstagande att det lagstadgade kravet på nödvändighet ska styra besluten om regional tillämpning och att begränsningar inte kan föreskrivas eller bibehållas i regioner där detta inte är nödvändigt med hänsyn till den epidemiologiska situationen.

De begränsningar som gäller förplägnadsverksamheten har hittills föreskrivits för alla landskap genom förordningar av statsrådet. När begränsningarna av serverings- och öppettiderna samt av antalet kunder hävdes rådde först undantagsförhållanden fram till den 16 juni 2020. Efter detta slopades begränsningarna i sin helhet i hela landet från och med den 13 juli 2020. Begränsningar av serverings- och öppettider tas i bruk på nytt den 8 oktober 2020 i alla landskap.

Epidemin har förekommit allra mest i Nyland. Bedömningen av nödvändigheten av att tillämpa begränsningarna i alla landskap har för det första påverkats av att smittan har spridit sig i kluster, både i de landskap där det har konstaterats relativt sett fler smittfall och i de landskap där incidensen varit betydligt lägre.

Även om det inte är klart att epidemin gäller hela landet, skulle regionala skillnader i bestämmelserna om förplägnadsverksamheten medföra risker för spridning av epidemin. En eventuell ”restaurangturism” skulle bidra till att sprida den smittsamma sjukdomen från områden med en allvarligare epidemisituation till områden med en bättre situation. Vid tillämpningen av bestämmelsen har man också beaktat att regleringen bör vara så entydig och konkurrensneutral som möjligt. De begränsningar som föreskrivs i förordningen har baserat sig på epidemiologiska grunder, men fördelen med dem har varit att iakttagandet och beaktandet av dem inte kräver att de tillämpas på regional nivå av kunderna och att de inte riktar kundernas serviceefterfrågan från ett område till ett annat.

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Det är dock motiverat att inhämta grundlagsutskottets utlåtande i frågan.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras temporärt i lagen om smittsamma sjukdomar (1227/2016) 91 § 1 mom. och
fogas temporärt till lagen nya 58 a och 58 b § som följer:

58 a §

Temporär begränsning av förplägnadsrörelsers verksamhet i syfte att förhindra spridning av en smittsam sjukdom

För att förhindra spridning av en smittsam sjukdom ska en förplägnadsrörelse som avses i 1 § 1 mom. 4 punkten i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006) iakttas i denna paragraf angivna och med stöd av den utfärdade begränsningar av förplägnadsrörelsens öppettider, de serveringstider för alkoholdrycker som avses i alkohollagen (1102/2017) samt antalet kundplatser i och användningen för näringsverksamhet av förplägnadsrörelsens utrymmen inomhus och utomhus. Om begränsningarna inte är nödvändiga i hela landet för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom, utfärdas närmare bestämmelser om de områden där varje enskild skyldighet och begränsning ska tillämpas genom förordning av statsrådet.

En förplägnadsrörelse får öppna för förplägnadsverksamhet för kunder tidigast klockan 6 och ska stänga förplägnadsverksamheten för kunder senast klockan 23. Servering av alkoholdrycker enligt alkohollagen får inledas i en förplägnadsrörelse tidigast klockan 9 och ska avslutas senast klockan 22. Om de begränsningar som föreskrivs i detta moment inte är nödvändiga för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom, utfärdas närmare bestämmelser om längre öppettid och serveringstid genom förordning av statsrådet.

I förplägnadsrörelsens utrymmen inomhus eller en del av dem får samtidigt vistas högst hälften av det största antal kunder eller personer som anges i det i 18 § i alkohollagen avsedda serveringstillståndet för utrymmena eller delen av utrymmena eller, om förplägnadsrörelsen inte har serveringstillstånd, i en projektbeskrivning som har godkänts i enlighet med de bestämmelser om byggnaders brandsäkerhet som har utfärdats med stöd av 117 b § i markanvändnings- och bygglagen (132/1999) och de bestämmelser om säkerhet vid användning av byggnader som har utfärdats med stöd av 117 d och 117 k § i den lagen. Den som utövar förplägnadsverksamhet

ska se till att kundernas vistelse ordnas tillräckligt glest och att kundplatserna är belägna tillräckligt långt från varandra. Närmare bestämmelser om skyldigheterna i anknytning till kundernas vistelse och placeringen av kundplatser samt om begränsning av antalet kundplatser i förplägnadsrörelsens utrymmen inomhus och utomhus utfärdas genom förordning av statsrådet. Om det för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom inte är nödvändigt att tillämpa det i detta moment föreskrivna maximiantalet kunder, utfärdas bestämmelser om ett högre maximalt antal kunder genom förordning av statsrådet.

Utöver det som föreskrivs i livsmedelslagen ska den som utövar förplägnadsverksamhet se till att förplägnadsrörelsens lokaler och ytor rengörs. Den som utövar förplägnadsverksamhet ska se till att kunderna får möjlighet att rengöra händerna och ge kunderna instruktioner om hur man kan hålla ett tillräckligt avstånd och rengöra händerna. Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om rengöring av förplägnadsrörelsens lokaler och ytor, om ordnande av möjlighet att rengöra händerna och om de instruktioner som ska ges kunderna.

Den som utövar förplägnadsverksamhet ska göra upp en skriftlig plan för hur rörelsen genomför de skyldigheter och begränsningar som föreskrivs i fråga om dess verksamhet och användningen av rörelsens utrymmen inomhus och utomhus. Planen ska på begäran visas upp för regionförvaltningsverket och för den polis som utövar tillsyn enligt 11 § i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet. Planen, med undantag av personuppgifter som ingår i den, ska hållas framlagd för kunderna i förplägnadsrörelsen. Närmare bestämmelser om innehållet i planen för genomförande av skyldigheterna och begränsningarna och om hur planen ska göras upp och hållas framlagd utfärdas genom förordning av statsrådet.

Det som föreskrivs i 2 och 3 mom. i denna paragraf gäller inte sådana personalrestauranger som avses i 1 § 3 mom. i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet och inte heller förplägnadsrörelsers försäljning av sådan mat eller dryck som avnjuts någon annanstans.

58 b §

Tillsyn över förplägnadsrörelser och uppföljning av förutsättningar för begränsningar

Regionförvaltningsverket övervakar fullgörandet av de skyldigheter och iakttagandet av de begränsningar som det föreskrivs om i 58 a § och i bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Om det observeras brister eller missförhållanden i fullgörandet av skyldigheterna eller iakttagandet av begränsningarna, kan regionförvaltningsverket förelägga förplägnadsrörelsen att avhjälpa bristerna eller missförhållandena. När föreläggandet meddelas ska det sättas ut en tid inom vilken de behövliga åtgärderna ska utföras. Om bristerna inte har avhjälpats inom utsatt tid eller om skyldigheterna har åsidosatts på ett väsentligt sätt, kan regionförvaltningsverket bestämmande att förplägnadsrörelsens förplägnadsverksamhet omedelbart ska avbrytas och att rörelsen ska hållas stängd för kunder högst en månad.

Polisen ska vid behov på regionförvaltningsverkets begäran ge handräckning för att genomföra tillsynen och stänga en förplägnadsrörelse enligt 1 mom.

Statsrådet ska noggrant följa upp huruvida de i 58 a § 1 mom. avsedda förutsättningarna för begränsningar fortsatt föreligger. Om förutsättningarna inte längre uppfylls, ska statsrådet utan dröjsmål vidta åtgärder för upphävande av 58 a § och de bestämmelser som hänför sig till den. Om de begränsningar som det har föreskrivits om med stöd av 58 a § 3 mom. inte längre är nödvändiga i vissa områden eller i den föreskrivna omfattningen, ska statsrådet utan dröjsmål vidta åtgärder för att ändra statsrådets förordning.

91 §

Verkställighet av beslut

Beslut enligt 16, 57, 58, 58 b, 59–67 och 69–71 § får verkställas genast även om de överklagas.

RP 139/2020 rd

Denna lag träder i kraft den 2020 och gäller till och med den 28 februari 2021.

Helsingfors den 1 oktober 2020

Statsminister

Sanna Marin

Familje- och omsorgsminister Krista Kiuru